

1. Fizjoterapia w pediatrii – Krzysztof Zeman	1
1.1. Rozwój dziecka	1
1.1.1. Ocena stanu dziecka po urodzeniu	1
1.1.2. Noworodki z grup podwyższonego ryzyka	1
1.1.3. Dzieci urodzone przedwcześnie	2
1.1.4. Program wczesnej stymulacji i opieki rozwojowej noworodków z grup ryzyka	2
1.1.5. Rozwój psychoruchowy w pierwszym roku życia	3
1.1.6. Ocena rozwoju psychoruchowego dziecka w pierwszym roku życia	3
1.1.7. Ocena obecności i wykonywania odruchów	4
1.1.8. Objawy świadczące o nieprawidłowościach w rozwoju ruchowym niemowlęcia	4
1.1.9. Metody pozwalające na wykrycie nieprawidłowości rozwoju	5
1.2. Najczęstsze neurologiczne przyczyny zaburzeń rozwoju psychoruchowego	5
1.2.1. Mózgowe porażenie dziecięce (<i>paralysis cerebralis infantum</i>)	6
1.2.1.1. Podział MPDz według Ingrama	6
1.2.1.2. Podział MPDz według Hagberga	7
1.2.1.3. Metody usprawniania dzieci z MPDz	7
1.2.1.4. Ocena skuteczności rehabilitacji dzieci z MPDz	10
1.2.2. Wady dysraficzne	10
1.2.2.1. Przepuklina oponowa (<i>meningocele</i>), przepuklina oponowo-rdzeniowa (<i>myelomeningocele</i>)	10
1.2.3. Choroby nerwowo-mięśniowe	11
1.2.3.1. Dystrofia mięśniowa typu Duchenne’a	11
1.2.3.2. Rdzeniowy zanik mięśni	12
1.2.4. Zaburzenia rozwoju psychomotorycznego uwarunkowane genetycznie	13
1.2.4.1. Zespół Downa (<i>syndroma Down</i>)	13
1.3. Zaburzenia rozwoju umysłowego	14
1.3.1. Autyzm dziecięcy (<i>autismus</i>)	14
1.3.1.1. Metoda Knill	15
1.3.1.2. Metoda dobrego startu	15

1.4.	Inne choroby układu nerwowego u dzieci wymagające postępowania fizjoterapeutycznego	15
1.4.1.	Ostre idiopatyczne zapalenie wielonerwowe (zespół Guillaina-Barrégo, <i>syndroma Guillain-Barré</i>)	15
1.4.2.	Okołoporodowe uszkodzenie splotu ramiennego (<i>paralysis plexus brachialis</i>)	16
1.4.3.	Porażenie nerwu twarzowego (<i>paralysis nervi facialis</i>).	17
1.5.	Choroby układu oddechowego u dzieci wymagające postępowania fizjoterapeutycznego	18
1.5.1.	Choroby układu oddechowego u dzieci przebiegające z zaleganiem wydzieliny.	18
1.5.1.1.	Fizjoterapia oddechowa	18
1.5.1.2.	Metody oczyszczania dróg oddechowych	18
1.5.1.3.	Klasyczny drenaż oskrzeli	19
1.5.1.4.	Techniki wspomagające drenaż	19
1.5.1.5.	Alternatywne techniki oczyszczania oskrzeli	19
1.5.1.6.	Technika natężonego wydechu	20
1.5.1.7.	Technika aktywnego cyklu oddechowego	20
1.5.1.8.	Drenaż autogeniczny	20
1.5.1.9.	Technika zmiennego ciśnienia oskrzelowego	20
1.5.1.10.	Technika dodatniego ciśnienia wydechowego	20
1.5.1.11.	Urządzenia wspomagające proces oczyszczania oskrzeli	21
1.5.1.12.	Gimnastyka oddechowa	21
1.5.1.13.	Ćwiczenia oddechowe	21
1.5.1.14.	Ćwiczenia ogólnousprawniające	21
1.5.1.15.	Ćwiczenia ogólnokondycyjne (trening fizyczny).	22
1.5.2.	Mukowiscydoza (<i>mucoviscidosis</i>).	22
1.5.2.1.	Zasady ogólne fizjoterapii	23
1.5.3.	Zespół dyskinetycznych rzęsek (<i>syndroma cilliales dyskinetica</i>)	24
1.5.4.	Rozstrzenie oskrzeli (<i>bronchiectases</i>)	25
1.5.5.	Zapalenie płuc (pneumonia)	25
1.5.6.	Zapalenie oskrzeli (<i>bronchitis</i>)	26
1.5.7.	Zapalenie oskrzelików (<i>bronchiolitis</i>).	26
1.6.	Choroby układu oddechowego przebiegające ze zwiększoną ilością płynu opłucnowego	27
1.6.1.	Zapalenie opłucnej (<i>pleuritis</i>)	27
1.6.1.1.	Główne zasady fizjoterapii	27
1.6.1.2.	Pozycje ułożeniowe	27
1.6.1.3.	Ćwiczenia oddechowe	28
1.7.	Inne choroby płuc	28
1.7.1	Astma oskrzelowa (<i>asthma bronchiale</i>).	28
1.8.	Zaburzenia narządu ruchu u dzieci wymagające postępowania fizjoterapeutycznego	29
1.8.1.	Braki i ubytki kończyn	29

1.8.2.	Wady postawy	30
1.8.2.1.	Boczne skrzywienia kręgosłupa	30
1.8.3.	Choroby tkanki łącznej	31
1.8.3.1.	Młodzieńcze idiopatyczne zapalenie stawów	31
	Piśmiennictwo	32
2.	Fizjoterapia w ortopedii i traumatologii – Zbigniew Dudkiewicz	35
2.1.	Symptomatologia i ogólne zasady postępowania w urazach układu narządów ruchu	35
2.2.	Kinezyterapia	40
2.3.	Fizykoterapia	46
2.4.	Plastrowanie dynamiczne	50
2.5.	Urazy kończyny górnej (<i>traumata membri superioris</i>)	52
2.5.1.	Urazy obręczy barkowej (<i>traumata cingulum acromialis</i>)	52
2.5.1.1.	Złamanie łopatki (<i>fractura scapulae</i>)	52
2.5.1.2.	Złamanie obojczyka (<i>fractura clavicularae</i>)	53
2.5.1.3.	Uszkodzenia więzozrostu obojczykowo-barkowego (<i>traumata syndesmosis claviculoacromialis</i>).	53
2.5.1.4.	Zwichnięcie w stawie mostkowo-obojczykowym (<i>luxatio articulationis sternoclavicularis</i>)	54
2.5.2.	Urazy stawu ramiennego (<i>traumata articulationis humeri</i>)	55
2.5.2.1.	Zwichnięcia stawu ramiennieo-łopatkowego (<i>luxationes articulationis humeroscapularis</i>).	55
2.5.3.	Złamanie kości ramiennej (<i>fractura ossis humeri</i>)	56
2.5.3.1.	Złamanie nasady bliższej kości ramiennej (<i>fractura epiphysis proximalis ossis humeri</i>)	56
2.5.3.2.	Złamanie trzonu kości ramiennej (<i>fractura corporis ossis humeri</i>)	58
2.5.3.3.	Złamanie części dalszej kości ramiennej (<i>fractura epiphysis distalis ossis humeri</i>)	59
2.5.4.	Urazy łokcia (<i>traumata cubiti</i>)	59
2.5.4.1.	Zwichnięcie w stawie łokciowym (<i>luxatio articulationis cubiti</i>).	59
2.5.4.2.	Złamanie okolicy stawu łokciowego (<i>fractura regionis articulationis cubiti</i>)	59
2.5.5.	Urazy przedramienia (<i>traumata antebrachii</i>)	61
2.5.5.1.	Złamanie trzonu kości przedramienia (<i>fractura corporis ossis antebrachii</i>).	61
2.5.5.2.	Złamanie nasady dalszej kości przedramienia (<i>fractura epiphysis distalis ossis antebrachii</i>)	61
2.5.6.	Urazy nadgarstka i ręki (<i>traumata carpi et manus</i>)	62
2.5.6.1.	Obrażenia nadgarstka (<i>laesiones carpi</i>)	62
2.5.6.2.	Uszkodzenia w obrębie śródreżca i palców (<i>laesiones metacarpi et digiti</i>)	63
2.6.	Urazy kończyny dolnej (<i>traumata membri inferioris</i>)	64
2.6.1.	Złamanie miednicy (<i>fractura pelvis</i>)	64
2.6.2.	Urazy stawu biodrowego (<i>traumata articulationis coxae</i>)	65
2.6.2.1.	Złamanie kości udowej (<i>fractura ossis femoris</i>)	65

2.6.3.	Urazy kolana (<i>traumata genus</i>)	67
2.6.3.1.	Złamanie nasady dalszej kości udowej (<i>fractura epiphysis distalis ossis femoris</i>)	67
2.6.3.2.	Złamanie rzepki (<i>fractura patellae</i>)	67
2.6.3.3.	Uszkodzenia stawu kolanowego (<i>laesiones articulationis genus</i>)	67
2.6.3.4.	Zwichnięcie stawu kolanowego (<i>luxatio articulationis genus</i>)	68
2.6.3.5.	Niestabilność stawu kolanowego (<i>instabilitas articulationis genus</i>)	68
2.6.3.6.	Uszkodzenie łąkotek (<i>laesio menisci</i>)	68
2.6.4.	Urazy goleni (<i>traumata tibiae</i>)	69
2.6.4.1.	Urazy stawu skokowego (<i>traumata articulationis talaris</i>)	69
2.6.5.	Urazy stopy (<i>traumata pedis</i>)	70
2.6.5.1.	Złamanie kości piętowej (<i>fractura ossis calcanei</i>)	70
	Piśmiennictwo	71
3.	Fizjoterapia w kardiologii – Lucjan Pawlicki, Marcin Barylski.	73
3.1.	Podstawowe choroby układu krążenia kwalifikujące się do leczenia fizjoterapeutycznego	73
3.1.1.	Choroba niedokrwienna serca (<i>morbus ischaemicus cordis</i>)	73
3.1.2.	Miażdżyca zarostowa tętnic kończyn dolnych (<i>arteriosclerosis obliterans</i>)	77
3.1.3.	Tętniak aorty (<i>aneurysma aortae</i>)	78
3.1.4.	Nadciśnienie tętnicze (<i>hypertonia arterialis</i>)	78
3.1.5.	Niewydolność serca (<i>insufficiencia cordis vel circulatoria</i>)	79
3.1.6.	Wady serca (<i>anomaliae cordis</i>)	80
3.1.7.	Przeszczepienie serca (<i>transplantatio cordis</i>)	81
3.1.8.	Wszczepienie rozrusznika i kardiowertera (<i>implantatio stymulatori et cardioverteri</i>)	81
3.2.	Fizjoterapia w chorobach układu sercowo-naczyniowego	82
3.2.1.	Prozdrowotny styl życia	82
3.2.1.1.	Dieta	82
3.2.1.2.	Aktywność fizyczna	85
3.2.2.	Korzystne następstwa regularnej aktywności fizycznej	88
3.3.	Rehabilitacja kardiologiczna	89
3.3.1.	Zespół rehabilitacyjny – skład, cele i zadania.	90
3.3.2.	Etapy i modele rehabilitacji kardiologicznej. Zasady kwalifikowania	91
3.3.2.1.	Pierwszy etap rehabilitacji kardiologicznej	91
3.3.2.2.	Drugi etap rehabilitacji kardiologicznej	91
3.3.2.3.	Trzeci etap rehabilitacji kardiologicznej	93
3.3.2.4.	Modele rehabilitacji kardiologicznej	93
3.3.3.	Próby wysiłkowe – test na bieżni ruchomej lub cykloergometrze	95
3.3.4.	Próby wysiłkowe – próba ergospirometryczna	97
3.3.5.	Próby wysiłkowe – test 6-minutowego marszu	98

3.4.	Inne zabiegi fizjoterapeutyczne w wybranych jednostkach chorobowych	101
3.4.1.	Choroba niedokrwienna serca z nadciśnieniem tętniczym i miażdżycą zarostową tętnic kończyn dolnych	102
3.4.2.	Chorzy po zabiegach chirurgicznych z otwarciem klatki piersiowej	105
3.4.3.	Chorzy z przewlekłą niewydolnością serca i po przeszczepieniu serca	105
	Piśmiennictwo	106
4.	Fizjoterapia w neurologii, neurochirurgii i rehabilitacji medycznej	
	– Jan Czernicki, Jolanta Krukowska	109
4.1.	Zaburzenia napięcia mięśniowego jako problem kliniczny w neurorehabilitacji	111
4.1.1.	Leczenie farmakologiczne i fizjoterapia w zwalczaniu spastyczności	116
4.1.2.	Leczenie chirurgiczne	121
4.2.	Udar mózgu (<i>insultus cerebri</i>)	121
4.2.1.	Czynniki ryzyka wystąpienia udaru mózgu i profilaktyka	122
4.2.2.	Zaburzenia stabilności i równowagi	135
4.2.3.	Kliniczna ocena równowagi i stabilności postawy	136
4.2.4.	Niedowład kończyny górnej (<i>paresis membri superioris</i>).	144
4.2.5.	Przeznaczskowa stymulacja magnetyczna	150
4.3.	Choroba Parkinsona (<i>morbus Parkinsoni</i>)	151
4.3.1.	Przeznaczskowa stymulacja magnetyczna w diagnostyce i terapii chorych na ChP	165
4.3.2.	Leczenie operacyjne	166
4.4.	Stwardnienie rozsiane (<i>sclerosis multiplex</i>).	167
4.4.1.	Postępowanie w okresie rzutu (zaostrzenia) stwardnienia rozsianego	174
4.4.2.	Postępowanie w okresie remisji i okresie przewlekłym	175
4.4.3.	Postępowanie fizjoterapeutyczne u chorych ze spastycznością	177
4.4.4.	Ocena wyników rehabilitacji	180
4.5.	Uszkodzenia obwodowego układu nerwowego (<i>traumata systema nervorum periphericum</i>)	183
4.5.1.	Okres odnerwienia tkanek	187
4.5.2.	Okres reinerwacji tkanek	188
4.5.3.	Okres tworzenia wzorców ruchowo-czuciowych	190
4.5.4.	Reedukacja sensoryczna w rehabilitacji pacjentów z uszkodzeniem splotu ramiennego i nerwów kończyny górnej	191
4.6.	Uszkodzenia urazowe rdzenia kręgowego (<i>traumata medullae spinalis</i>)	192
4.6.1.	Okres pierwszy – ostry (wstrząsu rdzeniowego – pierwsze 3 miesiące po urazie)	197
4.6.2.	Okres drugi – wczesny (kompensacji – w pierwszym roku od urazu)	197

4.6.3. Okres trzeci – przewlekły (trwa do końca życia)	198
4.7. Systemy robotyczne w neurorehabilitacji	200
Piśmiennictwo	203
5. Fizjoterapia w onkologii i medycynie paliatywnej	
– Alina Morawiec-Sztandera	209
5.1. Rola fizjoterapii w onkologii	209
5.2. Rola fizjoterapii w medycynie paliatywnej	211
5.3. Nowotwory głowy i szyi (<i>neoplasmata caput et collum</i>)	213
5.3.1. Nowotwory jamy ustnej (<i>neoplasmata cavum oris</i>)	215
5.3.2. Nowotwory nosa i zatok przynosowych (<i>neoplasmata nasi et sinus paranasales</i>)	217
5.3.3. Nowotwory gardła (<i>neoplasmata pharyngis</i>)	219
5.3.3.1. Nowotwory części nosowej gardła (<i>neoplasmata pars nasalis pharyngis</i>)	219
5.3.3.2. Nowotwory części ustnej gardła (<i>neoplasmata pars oralis pharyngis</i>)	219
5.3.3.3. Nowotwory części krtaniowej gardła (<i>neoplasmata pars laryngea pharyngis</i>)	221
5.3.4. Nowotwory krtani (<i>neoplasmata laryngis</i>)	221
5.3.5. Nowotwory ślinianek (<i>neoplasmata glandulae salivariae</i>)	223
5.4. Rak piersi (<i>carcinoma mammae</i>)	226
5.5. Nowotwory płuca (<i>neoplasmata pulmonis</i>)	234
5.5.1. Niedrobnokomórkowy rak płuca	235
5.5.2. Drobnokomórkowy rak płuca	236
5.6. Rak jelita grubego (<i>carcinoma intestinum crassum</i>)	237
5.7. Nowotwory układu moczowo-płciowego (<i>neoplasmata tracti urinariae</i>)	242
5.7.1. Rak pęcherza moczowego (<i>carcinoma vesicae urinariae</i>)	242
5.7.2. Rak nerki (<i>carcinoma renis</i>)	243
5.7.3. Rak gruczołu krokowego (<i>carcinoma prostatae</i>)	244
5.7.4. Nowotwory jądra (<i>neoplasmata testis</i>)	245
5.7.5. Rak jajnika (<i>carcinoma ovarii</i>)	246
5.7.6. Rak szyjki i trzonu macicy (<i>carcinoma cervix et corpus uteri</i>)	246
Piśmiennictwo	248
6. Fizjoterapia w pulmonologii – Wojciech J. Piotrowski, Paweł Górski, Adam J. Białas	249
6.1. Ogólna charakterystyka, patofizjologia i zasady fizjoterapii w chorobach układu oddechowego	249
6.1.1. Definicje	249
6.1.2. Zmiany w układzie oddechowym w czasie wysiłku.	251
6.1.3. Czynniki wpływające na ograniczenie aktywności fizycznej u chorych z chorobami układu oddechowego	253
6.1.4. Zaburzenia wentylacji	253
6.1.5. Niewydolność oddechowa	256

6.1.6.	Zmiany w układzie krążenia w chorobach układu oddechowego	257
6.1.7.	Osłabienie siły mięśniowej	258
6.1.8.	Czynniki psychiczne	258
6.1.9.	Odruch kaszlowy	259
6.1.10.	Korzyści rehabilitacji oddechowej	260
6.1.11.	Kwalifikacja do rehabilitacji pulmonologicznej	260
6.1.12.	Znaczenie edukacji i psychoterapii w rehabilitacji oddechowej	263
6.1.13.	Chorzy z niedoborem masy ciała	265
6.1.14.	Chorzy z otyłością	266
6.1.15.	Podstawowe techniki w fizjoterapii	266
6.1.15.1.	Techniki oczyszczania dróg oddechowych	266
6.2.	Fizjoterapia w przewlekłych chorobach układu oddechowego	270
6.2.1.	Przewlekła obturacyjna choroba płuc	270
6.2.2.	Astma oskrzelowa (<i>asthma bronchiale</i>)	273
6.2.3.	Mukowiscydoza (<i>mucoviscidosis</i>)	276
6.2.4.	Zapalenie opłucnej (<i>pleuritis</i>)	283
6.2.5.	Chory leczone na oddziale chirurgicznym	284
6.2.6.	Szczególne zalecenia dotyczące fizjoterapii u chorych po operacjach torakochirurgicznych i kardiochirurgicznych	287
6.2.7.	Szczególne zalecenia dotyczące fizjoterapii u chorych po operacjach brzusznych	288
6.2.8.	Chory leczone na oddziale intensywnej opieki medycznej	289
	Piśmiennictwo	292
7.	Fizjoterapia w otorynolaryngologii – Jurek Olszewski	293
7.1.	Fizjoterapia w chorobach ucha zewnętrznego	293
7.1.1.	Czyrak przewodu słuchowego zewnętrznego (<i>furunculus meati acoustici externi</i>)	293
7.2.	Fizjoterapia w chorobach ucha środkowego	294
7.2.1.	Ostre nieżytowe zapalenie trąbki słuchowej (<i>eustachitis catarrhalis acuta</i>)	294
7.2.2.	Przewlekłe nieżytowe zapalenie trąbki słuchowej (<i>eustachitis catarrhalis chronica</i>)	294
7.2.3.	Ostre zapalenie ucha środkowego (<i>otitis media acuta</i>)	295
7.2.4.	Przewlekłe proste zapalenie ucha środkowego (<i>otitis media simplex chronica</i>)	295
7.2.5.	Porażenie nerwu twarzowego z oziębienia (<i>paresis n. facialis e frigore</i>)	296
7.3.	Fizjoterapia w chorobach ucha wewnętrznego	296
7.3.1.	Uszkodzenia słuchu (<i>hyposacusis</i>)	296
7.3.1.1.	Proteżowanie słuchu	298
7.3.1.2.	Kwalifikacja do wszczepienia implantu	298
7.3.2.	Szumy uszne (<i>tinnitus aurium</i>)	299
7.3.2.1.	Elektromagnetostymulacja	300
7.3.3.	Zawroty głowy (<i>vertigo</i>)	303

7.3.3.1.	Ćwiczenia habituacyjne	304
7.3.3.2.	Ćwiczenia koordynujące postawę	310
7.3.3.3.	Ćwiczenia ruchowe stosowane w rehabilitacji chorych z uszkodzeniem kanałów półkolistych	313
7.3.4.	Łagodne napadowe położeniowe zawroty głowy	315
7.3.4.1.	Manewr pozycyjny Brandta-Daroffa	315
7.3.4.2.	Manewr uwalniający Semonta	316
7.3.4.3.	Manewr repozycyjny Epleya	317
7.4.	Fizjoterapia w chorobach nosa	318
7.4.1.	Czyrak nosa (<i>furunculus nasi</i>)	318
7.4.2.	Ostry nieżyt nosa (<i>rhinitis acuta, corryza</i>)	319
7.4.3.	Przewlekły nieżyt nosa (<i>rhinitis chronica</i>)	319
7.4.4.	Przerostowy nieżyt nosa (<i>rhinitis hypertrophica</i>)	320
7.4.5.	Zanikowy nieżyt nosa (<i>rhinitis atrophica</i>)	320
7.4.6.	Naczynioruchowy nieżyt nosa (<i>rhinitis vasomotorica</i>)	321
7.4.7.	Polipy nosa (<i>polypi nasi</i>)	321
7.4.8.	Alergiczny nieżyt nosa (<i>rhinitis allergica</i>)	322
7.5.	Fizjoterapia w chorobach zatok przynosowych	322
7.5.1.	Ostre i przewlekłe zapalenie zatoki szczękowej (<i>sinusitis maxillaris acuta et chronica</i>)	322
7.5.2.	Ostre i przewlekłe zapalenie zatoki czołowej (<i>sinusitis frontalis acuta et chronica</i>)	323
7.5.3.	Ostre i przewlekłe zapalenie zatoki sitowej (<i>ethmoiditis acuta et chronica</i>)	323
7.6.	Fizjoterapia w chorobach jamy ustnej	324
7.6.1.	Zapalenie ślinianki przyusznej (<i>parotitis</i>)	324
7.7.	Fizjoterapia w chorobach gardła	324
7.7.1.	Przewlekłe zapalenie gardła (<i>pharyngitis chronica</i>)	324
7.7.1.1.	Postać przerostowa (<i>pharyngitis hypertrophica</i>)	325
7.7.1.2.	Postać zanikowa (<i>pharyngitis atrophica</i>)	325
7.7.2.	Przewlekłe zapalenie migdałków podniebiennych (<i>tonsillitis pallatinum chronica</i>)	325
7.7.3.	Zaburzenia połykania (<i>dysphagia</i>)	325
7.7.3.1.	Metody restytucyjne	326
7.8.	Fizjoterapia w chorobach krtani	327
7.8.1.	Przewlekłe zapalenie krtani (<i>laryngitis chronica</i>)	327
7.8.2.	Rehabilitacja chorych po usunięciu krtani	327
	Piśmiennictwo	334
8.	Fizjoterapia w ginekologii i położnictwie – Andrzej Malinowski, Agata Karowicz-Bilińska, Anita Sikora-Szubert	335
8.1.	Fizjoterapia w ginekologii	335
8.1.1.	Stany zapalne narządów płciowych żeńskich (<i>adnexitis</i>)	335
8.1.2.	Endometrioza (<i>endometriosis</i>)	339
8.1.3.	Mięśniaki macicy (<i>myomae uteri</i>)	340
8.1.4.	Guzy jajnika (<i>tumores ovarii</i>)	341
8.1.5.	Fizjoterapeutyczne postępowanie przed- i pooperacyjne	342

8.2.	Fizjoterapia w położnictwie	345
8.2.1.	Fizjoterapia okresu prekonceptyjnego	345
8.2.2.	Fizjoterapia w ciąży (<i>graviditas</i>)	347
8.2.3.	Fizjoterapia okresu połogu (<i>puerperium</i>)	357
	Piśmiennictwo	359
9.	Fizjoterapia w urologii – Marek Sosnowski, Aleksandra Juszcak	361
9.1.	Nietrzymanie moczu w schorzeniach neurologicznych (<i>incontinentio urinae in decursus morbi neurologiae</i>)	361
9.1.1.	Epidemiologia, etiologia i patofizjologia	362
9.1.2.	Stwardnienie rozsiane (<i>sclerosis multiplex</i>)	363
9.2.	Fizjoterapia w leczeniu schorzeń neurourologicznych	364
9.2.1.	Terapia behawioralna	365
9.3.	Nietrzymanie moczu u kobiet (<i>incontinentio urinae feminae</i>)	367
9.3.1.	Kinezyterapia	374
9.3.2.	Biofeedback	375
9.3.3.	Terapia behawioralna	376
9.3.4.	Elektrostymulacja	377
9.3.5.	Pole magnetyczne	383
9.3.6.	Ćwiczenia mięśni dna miednicy w szczególnych przypadkach	386
9.4.	Nietrzymanie moczu u mężczyzn (<i>incontinentia urinae masculinae</i>)	387
9.5.	Nietrzymanie moczu po brachyterapii i radioterapii z powodu raka stercza (<i>incontinentia urinae post brachyterapiam et radioterapiam in decursus carcinoma prostatae</i>)	395
9.6.	Nagłace nietrzymanie moczu z parcia i nadreaktywność wypieracza pęcherza u mężczyzn (<i>vesica urinaria neurologica</i>).	397
9.7.	Pęcherz ortotopowy (<i>vesica uribaria jejunalis</i>).	397
	Piśmiennictwo	399
10.	Fizjoterapia w reumatologii – Jolanta Kujawa, Kamila Gworys	401
10.1.	Reumatoidalne zapalenie stawów (<i>arthritis rheumatoidea</i>)	401
10.1.1.	Zmiany pozastawowe.	403
10.1.2.	Obraz radiologiczny	403
10.1.3.	Deformacje stawowe	404
10.1.4.	Staw biodrowy	405
10.1.5.	Staw kolanowy	406
10.1.6.	Stawy stopy.	407
10.1.7.	Obręcz barkowa	408
10.1.8.	Staw łokciowy	409
10.1.9.	Ręka	410
10.1.9.1.	Odchylenie łokciowe palców	411
10.1.9.2.	Ręka bagnetowata.	411
10.1.9.3.	Palce butonierkowate	411
10.1.9.4.	Palce typu „łabędzia szyja”	411
10.1.10.	Kinezyterapia	414
10.1.11.	Terapia manualna	416

10.1.12. Masaż	417
10.1.13. Fizykoterapia	417
10.1.14. Elektroterapia	418
10.1.15. Ultradźwięki.	419
10.1.16. Laseroterapia niskoenergetyczna	420
10.1.17. Magnetoterapia	421
10.1.18. Leczenie zimnem i krioterapia	421
10.1.19. Terapia psychologiczna	425
10.1.20. Edukacja pacjenta	426
10.2. Zesztywniające zapalenie stawów kręgosłupa (<i>spondyloarthritis ankylopoetica</i>).	426
10.2.1. Kinezyterapia we wczesnym okresie.	430
10.2.2. Kinezyterapia w okresie zaawansowania zmian	430
10.2.3. Kinezyterapia w okresie zaostrzenia	431
10.2.4. Kinezyterapia w okresie remisji	431
10.2.5. Rehabilitacja oddechowa	431
10.2.6. Terapia manualna i masaż	432
10.2.7. Fizykoterapia	433
10.2.8. Edukacja chorego.	433
10.3. Choroba zwyrodnieniowa stawów (<i>morbus degenerativa articulationes</i>)	434
10.3.1. Leczenie farmakologiczne	435
10.3.2. Terapia manualna i masaż	435
10.3.3. Choroba zwyrodnieniowa stawu kolanowego (<i>gonarthrosis</i>)	436
10.3.3.1. Fizykoterapia	438
10.3.4. Choroba zwyrodnieniowa stawu biodrowego (<i>coxarthrosis</i>)	438
10.3.4.1. Kinezyterapia i terapia manualna	440
10.3.4.2. Fizykoterapia	441
10.3.4.3. Edukacja pacjenta.	441
10.4. Balneoterapia w chorobach reumatycznych	441
10.4.1. Kąpiele solankowe	442
10.4.2. Kąpiele siarczkowo-siarkowodorowe	442
10.4.3. Kąpiele kwasowęglowe	443
10.4.4. Kąpiele radonowe	443
Piśmiennictwo	444
11. Fizjoterapia w geriatrici – Tomasz Kostka, Joanna Kostka	447
11.1. Patofizjologiczne zmiany związane ze starzeniem	447
11.1.1. Układ krążenia	448
11.1.2. Układ oddechowy.	448
11.1.3. Układ mięśniowo-szkieletowy	449
11.1.4. Układ nerwowy i narządy zmysłów	452
11.1.5. Zmiany hormonalne i metaboliczne	453
11.2. Choroby i problemy starszego wieku	453
11.2.1. Choroby układu krążenia	454
11.2.2. Choroby metaboliczne – cukrzyca typu 2 (<i>diabetes mellitus type 2</i>)	456

11.2.3.	Choroby układu ruchu	458
11.2.3.1.	Osteoporoza (<i>osteoporosis</i>)	458
11.2.3.2.	Urazy i upadki (<i>traumata</i>)	459
11.2.4.	Choroby nowotworowe.	461
11.2.5.	Choroby układu nerwowego i zespoły psychogeriatryczne	462
11.2.5.1.	Choroba Parkinsona (<i>morbus Parkinsoni</i>)	462
11.2.5.2.	Zespoły psychogeriatryczne	463
11.2.6.	Odżywianie i stan odżywienia. Otyłość i niedożywienie.	464
11.2.7.	Infekcje	465
11.2.8.	Odleżyny (<i>decubitus</i>)	465
11.3.	Specyfika fizjoterapii w geriatrici	466
11.4.	Rola ruchu w geriatrici	469
11.4.1.	Wydolność fizyczna (tlenowa, aerobowa, VO_{2max})	470
11.4.2.	Sprawność funkcjonalna	471
11.4.3.	Funkcje poznawcze i zespoły psychogeriatryczne	473
11.5.	Formy aktywności ruchowej osób starszych	473
11.5.1.	Ćwiczenia wytrzymałościowe (aerobowe)	474
11.5.1.1.	Pływanie, ćwiczenia w wodzie	477
11.5.2.	Ćwiczenia z oporem	477
11.5.3.	Ćwiczenia równoważne	481
11.5.4.	Ćwiczenia poprawiające gibkość.	483
11.6.	Fizykoterapia i masaże w geriatrici	484
11.6.1.	Elektroterapia	485
11.6.2.	Termoterapia	486
11.6.3.	Pole magnetyczne	487
11.6.4.	Ultradźwięki	487
11.6.5.	Masaż	487
11.7.	Zaopatrzenie ortopedyczne	487
11.8.	Technologie cyfrowe w rehabilitacji osób starszych	488
	Piśmiennictwo	489
Skorowidz	491